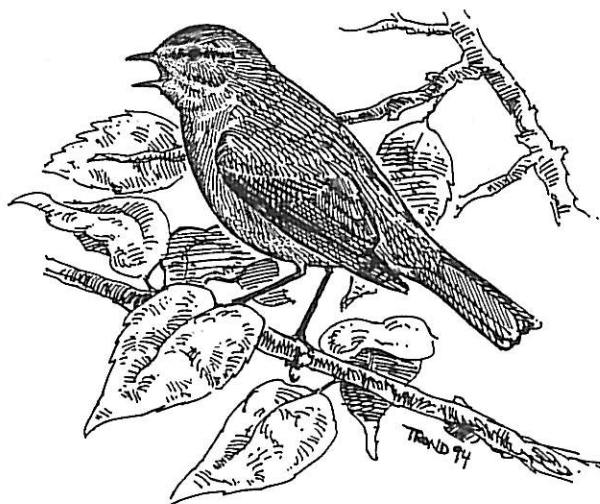


# Gransanger *Phylloscopus collybita*



## Global utbredelse

Palearktisk utbredelse; fra Kanariøyene og Nord-Afrika i vest østover gjennom Europa til Sibir, Kaukasus, Iran og Himalaya. I alt finnes 7 underarter av gransanger — i Fennoskandia *abietinus*. Individuer av underarten *tristis*, sibirgransanger, sees av og til under høsttrekket i Norge. Underarten *collybita*, som hekker i Danmark og trolig i Sør-Sverige, hekker muligens på Sørlandet eller Sørvestlandet.

## Norsk utbredelse og habitatvalg

En av våre minste sangere, meget lik den nærbeslektete løvsangeren som den også overlapper med i habitatbruk og konkurrerer med i næringsvalg. Gransangeren søker imidlertid gjerne etter føde i høyere trær enn løvsangeren og finner ofte mye av føden høyere oppe enn denne. Gransangeren finnes spredt og ujevnt fordelt over det meste av Sør-Norge, trolig mest tallrik i Møre og Romsdal og Trøndelag. Den er påvist hekkende nord til Finnmark, men er fåtallig fra Helgeland og nordover.

Hekker i alle typer skog, men er særlig tallrik i løvblandet granskog med høye og spredtstående trær, gjerne med innslag av unge nåletrær. Av og til også helt opp i fjellbjørkebeltet. Enkelte steder hekker den i mindre hager, også i tettbygde strøk. På Vestlandet vanlig i høyvokst edelløvskog.

Atlas-kartet samsvarer i hovedsak med den utbredelse som er vist av Haftorn (1971), men det kan synes som om arten hekker noe lenger inn i landet på Vestlandet enn det som ble vist av Haftorn.

## Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

Gransangeren har trolig økt i antall siden starten på 1980-tallet — i likhet med forholdet i Danmark, Sverige og i England. I Finland har bestanden avtatt i 1980-årene. Det antas at vinterforholdene er største utslagsgivende faktor for bestandsendringene i Nord-Europa (Lack 1989). Som insektspiser er den også utsatt for kulde, snøvær og matmangel like etter

ankomsten til hekkestedene i april. I grandominert blandingsskog ved Trondheim i årene 1960-72 var den en av de mest tallrike artene med en gjennomsnittlig tetthet på 15 terr./km<sup>2</sup>, noe som utgjorde nær 10% av fuglesamfunnets totale bestand (Hogstad 1993). I 3 mindre oreskogsområder ved Trondheim var gjennomsnittlig tetthet henholdsvis 1.2 terr./ha (1 år; Moksnes 1974), 1.3 terr./ha (4 år; Sæther 1980) og 0.7 terr./ha (3 år; Pettersen 1987). Bestandsstørrelsen i Norge antas å ligge mellom 100.000 og 500.000 par.

I Finland er bestanden anslått til å være 150.000-300.000 hekkende par, og for Sverige er anslaget 100.000-400.000 hekkende par (Koskimies 1993).

## Hekkebiologi

Gransangerens enkle og karakteristiske sang, *tjipp tjapp*, skiller den straks fra andre bladsangere. Hannen forsvaret territoriet helt til ungene er flygeferdige, etter klekkingen er også hunnen involvert i forsvaret. Hunnen bygger et overbygd reir med inngang fra siden. Det består mest av tørre strå og er føret med fjær. Hun samler reirmateriale like ved reirplassen mens hun hele tiden lokker med sitt bløte *pui pui*. Siden vegetasjonen stort sett er på knoppstadiet når gransangerne ankommer Norge, er mulighetene for reirskjul små. Dette er trolig årsaken til at arten — i motsetning til løvsangeren, som ankommer langt seinere — ofte plasserer reiret like ved eller lavt i gran eller einerbusk. De oftest 6 eggene legges i mai og skilles lett fra løvsangerens på nesten svarte, avgrensede flekker på hvit bunn. Kull i juni og juli kan muligens være 2.kull.

## Trekkforhold

Trekker i september-oktober til Middelhavslandene, Nord-Afrika (en del også sør for Sahara) og Midt-østen, tilbake allerede i april-mai. Enkelte etternølere er observert så sent som i slutten av november, de første om våren så tidlig som i slutten av mars.

Olav Hogstad

## Gransanger *Phylloscopus collybita*

235 ● Konstatert hekking

319 ● Sannsynlig hekking

554 ● Mulig hekking

Detaljeringsgrad: 10 x 10 km

